

MADELINE MILLER
Το τραγούδι του Αχιλλέα

Μετάφραση
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΚΑΛΛΙΟΝΤΖΗ

ΕΠΕΤΕΙΑΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

Στη μητέρα μου, Μάντλιν,
και στον Ναθάνιελ

When I first learned that Dioptra was interested in publishing a Greek edition of The Song of Achilles, I was speechless with joy. I had spent the previous two decades falling in love with Greece's past and present. Some of the happiest times in my life were spent working on Cofu, walking the streets of Athens, staring at the waves of Crete. Back in America, I had devoted years to studying Greece's literature and history and art. There are no words for what a Greek edition with such a brilliant publisher meant to me. It was the deepest honor then, and remains the deepest honor now. I am so grateful to all the Greek readers who have welcomed this book, and me. Thank you, from the bottom of my heart, for letting me be part of this story for ten most wonderful years!

Best wishes,

Travis Tri

Όταν έμαθα ότι οι εκδόσεις Διόπτρα ενδιαφέρονταν να εκδώσουν το *Τραγούδι του Αχιλλέα* στα ελληνικά, η χαρά μου ήταν ανείπωτη. Είκοσι χρόνια ήμουν ερωτευμένη με την Ελλάδα, τόσο με το παρελθόν όσο και με το παρόν της. Πέρασα κάποιες από τις πιο ευτυχισμένες στιγμές της ζωής μου δουλεύοντας στην Κέρκυρα, κάνοντας περιπάτους στους δρόμους της Αθήνας, αγναντεύοντας τη θάλασσα στην Κρήτη. Όταν επέστρεψα στην Αμερική, αφιέρωσα τη ζωή μου στη μελέτη της ελληνικής λογοτεχνίας, τέχνης και ιστορίας. Δεν έχω λόγια να περιγράψω τι σήμαινε για μένα η ελληνική έκδοση, και μάλιστα από έναν τόσο καλό εκδοτικό οίκο. Ένωσα βαθιά τιμή τότε και εξακολουθώ να νιώθω την ίδια βαθιά τιμή τώρα. Είμαι απόλυτα ευγνώμων στη Διόπτρα και σε όλους τους Έλληνες αναγνώστες που αγάπησαν αυτό το βιβλίο και εμένα την ίδια. Σας ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου που μου επιτρέψατε να είμαι μέρος αυτής της ιστορίας για δέκα καταπληκτικά χρόνια.

Τις καλύτερες ευχές μου,
Madeline Miller

Πρόλογος

ΕΙΝΑΙ ΑΠΙΣΤΕΥΤΟ ότι έχουν περάσει δέκα χρόνια από την πρώτη κυκλοφορία του *Τραγουδιού του Αχιλλέα*. Πολλά έχουν συμβεί μέσα σ' αυτό το διάστημα, όμως δεν παύω να χαίρομαι κάθε φορά που βλέπω πως η ιστορία του Αχιλλέα και του Πάτροκλου εξακολουθεί να αγγίζει τους αναγνώστες. Για αυτό σας ευχαριστώ.

Το βιβλίο αυτό είναι αποτέλεσμα πολλών συγκυριών: η μητέρα μου μου διάβαζε μυθολογία όταν ήμουν παιδί· η καθηγήτρια των Λατινικών μου μου έμαθε ελληνικά· ένα ανεξάρτητο ΛΟΑΤΚΙ+ βιβλιοπωλείο κοντά στο σπίτι μου στη Φιλαδέλφεια ονόματι «Το Δωμάτιο του Τζοβάνι» ήταν γεμάτο με δυνατές ιστορίες.

Η αρχή όμως για αυτό το μυθιστόρημα ήταν οι πρώτοι μήνες της χιλιετίας. Είχα πάρει το πτυχίο μου στην Κλασική Λογοτεχνία και ετοιμαζόμουν να ξεκινήσω το μεταπτυχιακό μου, ενώ δούλευα ήδη τη διατριβή μου πάνω σε ένα θέμα που με απασχολούσε για καιρό: τον τρόπο που μελετούσαν οι σύγχρονοι ακαδημαϊκοί τη σχέση του Αχιλλέα και του Πάτροκλου, χαρακτηρίζοντάς τους «καλούς φίλους». Είχα διαβάσει το *Συμπόσιο* του Πλάτωνα, όπου ο Αχιλλέας και ο Πάτροκλος περιγράφονται όχι απλώς ως εραστές, αλλά ως η ιδανική ερωτική σχέση. Ήξερα ότι το να αποδώσω τη σχέση τους έτσι ήταν μια πολύ παλιά ιδέα και θύμωνα που η ομοφοβία απέκλειε αυτή

την πιθανότητα. Μάλιστα είχα σκεφτεί να γράψω για αυτό στην πτυχιακή μου, αλλά εγκατέλειψα την ιδέα, γιατί η εργασία είχε όριο 100 σελίδων. Θυμάμαι να σκέφτομαι: Θα χρειαστώ ΠΟΛΥ περισσότερες σελίδες.

Εκείνη την περίοδο με πήρε τηλέφωνο ένας καλός φίλος. Συμμετείχε σε μια θεατρική ομάδα που ασχολιόταν με τα έργα του Σαίξπηρ και ανέβαζε παράσταση κάθε άνοιξη. Εκείνη τη χρονιά σχεδίαζε να σκηνοθετήσει και μου πρότεινε να το κάνουμε μαζί. Δεν είχα καμία εμπειρία στο θέατρο, όμως επρόκειτο για το έργο *Τρωίλος και Χρυσήδα*, τη σαιξπηρική εκδοχή της *Ιλιάδας*. Ο Αχιλλέας και ο Πάτροκλος ήταν πάλι εκεί!

Άδραξα λοιπόν την ευκαιρία και κάπως έτσι άλλαξε όλη μου η ζωή. Η σκηνοθεσία αυτού του έργου ήταν μια αποκάλυψη. Πάντα μου άρεσε να μιλάω για αυτές τις παλιές ιστορίες, όμως τώρα για πρώτη φορά συμμετείχα στην εξιστόρησή τους και αυτό με ενθουσίαζε. Έτσι, συνειδητοποίησα ότι αυτά που ήθελα να πω για τον Αχιλλέα και τον Πάτροκλο δεν ήταν τελικά μια μεταπτυχιακή διατριβή. Ήταν ένα μυθιστόρημα.

Πάντα ονειρευόμουν να γίνω συγγραφέας. Τα βιβλία και η ποίηση αποτελούσαν ανέκαθεν ένα καταφύγιο για μένα κι έγραφα από μικρό παιδί. Στο πανεπιστήμιο μάλιστα είχα συγγράψει ένα σύγχρονο μυθιστόρημα, όμως ήταν αναιμικό και του έλειπε η «ψυχή». Μέχρι που συνειδητοποίησα ότι μπορούσα πλέον να γράψω για το θέμα με το οποίο ήμουν παθιασμένη: την ιστορία του Πάτροκλου.

Εκείνο το καλοκαίρι λοιπόν άρχισα να γράφω με τη φωνή του Πάτροκλου. Ένιωθα χαρούμενη μα συνάμα «παράνομη». Φοβόμουν ότι τόσο οι συμφοιτητές μου στις κλασικές σπουδές όσο και οι καθηγητές μου θα μισούσαν την ιδέα. Γιατί υπάρχει μια μακρά ιστορία διαφύλαξης των παραδόσεων στις κλασικές σπουδές. Απόπειρες διεύρυνσης του πεδίου των ακαδημαϊκών

γνώσεων αρκετές φορές στο παρελθόν αντιμετωπίστηκαν με απροκάλυπτη επιθετικότητα, ενώ ειδικά οι γυναίκες και οι έγχρωμοι ακαδημαϊκοί υποτιμούνται και υπονομεύονται. Ένας από τους καθηγητές μου είχε ξεκινήσει το μάθημά του στην Ελληνική Ιστορία ως εξής: «Αυτό είναι ένα μάθημα πάνω στην Ελληνική Ιστορία, γι' αυτό δεν θέλω να ακούσω ερωτήσεις για τις γυναίκες ή τους σκλάβους». Φυσικά υπονοούσε πως η «πραγματική» ιστορία έχει να κάνει μόνο με ένα συγκεκριμένο είδος ανθρώπου, όλοι οι υπόλοιποι δεν μετράνε. (Μετανιώνω πικρά που δεν επιχειρηματολόγησα εναντίον του.) Εν ολίγοις, είχα λόγους να πιστεύω ότι το να εμπνευστώ από το έπος της *Ιλιάδας*, που αφορά παραδοσιακά αντρικά πρότυπα, και να ξαναγράψω την ιστορία με επίκεντρο μια ιστορία αγάπης μεταξύ ομοφυλόφιλων ίσως να μην ενθουσίαζε το κοινό.

Παρ' όλα αυτά, συνέχιζα να γράφω. Γιατί, παρότι ήλπιζα ότι τουλάχιστον σε κάποιους κλασικιστές ίσως και να άρεσε το βιβλίο, ήθελα η ιστορία να απευθύνεται σε όλους, κυρίως σε εκείνους που δεν είχαν σχέση με το αντικείμενο. Για πολλά χρόνια τα βιβλία αποτέλεσαν καταφύγιο για μένα κι έτσι ήθελα αυτό το βιβλίο να περιγράφει μια τέτοια ιστορία: να είναι μια ανοιχτή αγκαλιά για όλους.

Εκείνο τον καιρό φυσικά δεν μπορούσα να φανταστώ ποιοι θα μπορούσαν να είναι αυτοί οι άνθρωποι. Μέσα στα δέκα χρόνια που μεσολάβησαν με έχουν τιμήσει αναγνώστες που έχουν συστήσει το βιβλίο στους γονείς και στα παιδιά τους, που έχουν συμπεριλάβει αποσπάσματα στους γαμήλιους όρκους τους, που έχουν χτυπήσει τατουάζ φράσεις μέσα από τις σελίδες του, που έχουν προωθήσει σε βιβλιοπωλεία και το έχουν διδάξει στις τάξεις τους. Και αυτό είναι το μεγαλύτερο δώρο. (Παρεμπιπτόντως, οι φόβοι που είχα πως θα υπήρχαν αντιδράσεις από την κοινότητα των ακαδημαϊκών ποτέ δεν

επιβεβαιώθηκαν – οι κλασικιστές αποδείχθηκαν απίστευτα υποστηρικτικοί.) Ήρθα επίσης σε επαφή με αναγνώστες που εξομολογήθηκαν ότι το βιβλίο τους βοήθησε να μιλήσουν ανοιχτά για τη σεξουαλικότητά τους στους γονείς τους και με ανθρώπους που είπαν ότι το μυθιστόρημα αυτό τους ενέπνευσε να πάρουν το διδακτορικό τους ή να ξεκινήσουν να γράφουν τα δικά τους μυθιστορήματα.

Κάθε συγγραφέας επιθυμεί το βιβλίο του να αποκτήσει τη δική του ζωή, όμως ούτε στα πιο τρελά μου όνειρα δεν φανταζόμουν ότι ο Αχιλλέας και ο Πάτροκλος θα αγκαλιάζονταν τόσο θερμά από το κοινό. Όταν πουλήθηκαν τα πρώτα αντίτυπα, πολλά χρόνια πριν, ήμουν τόσο ευγνώμων στους ανθρώπους που τα αγόρασαν, που θυμάμαι να σκέφτομαι πως έπρεπε να τους το ανταποδώσω με κάποιο τρόπο. Μια δεκαετία αργότερα, νιώθω την ίδια ακριβώς ευγνωμοσύνη. Σας ευχαριστώ που ήσασταν μέρος αυτής της περιπέτειας.

Madelline Miller, 2021

Σημείωμα της συγγραφέως για την ελληνική έκδοση

ΕΡΩΤΕΥΤΗΚΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ από παιδί ακόμα, ακούγοντας τη μητέρα μου να μου διαβάζει τους ελληνικούς μύθους. Μαγεύτηκα από τους θεούς που δεν γνώριζαν θάνατο, από τις περιπέτειες που περιγράφονταν στα έπη και ιδιαίτερα από τις ιστορίες του Τρωικού Πολέμου, με τους επιβλητικούς και γεμάτους πάθη ήρωές του. «Τραγούδα μας, θεά, την τρομερή μήνη του Αχιλλέα», αρχίζει η Ιλιάδα. Τα λόγια αντηχούσαν μέσα μου, εξακολουθώντας να υπάρχουν για πολλή ώρα αφού η μητέρα μου έκλεινε το βιβλίο κι έσβηνε το φως.

Άρχισα να ονειρεύομαι την Ελλάδα, αυτή τη γη των θαυμάτων, στην οποία ποτέ δεν είχα πάει: τα άλση της με τα λιόδεντρα, τα μάρμαρά της, τον λαμπερό ήλιο και την ταραγμένη, στο χρώμα του σκούρου κρασιού θάλασσα. Πήγα σε μουσεία, επιθυμώντας διακαώς να δω αρχαία αγάλματα· πήρα από τη βιβλιοθήκη όποιο βιβλίο μπόρεσα να βρω. Κοίταξα με λαχτάρα φωτογραφίες του Αιγαίου, της Ιθάκης, του Παρθενώνα.

Με το που μου δόθηκε η ευκαιρία, άρχισα να μαθαίνω Αρχαία Ελληνικά. Ήθελα να έρθω ακόμη πιο κοντά σε αυτό το απίστευτο μέρος, ήθελα να ακούσω τις ιστορίες του Ομήρου με τα δικά του λόγια, τους δικούς του ρυθμούς. Θυμάμαι τα ρίγη της συγκίνησης που αισθάνθηκα όταν για πρώτη φορά μετέφρασα μόνη μου τις πρώτες γραμμές της Ιλιάδας. Η ποίηση και η γλώσσα ήταν εξάισιες, και η υπόθεση ακόμη πιο ακαταμάχητη απ' όσο θυμόμουν. Τον λαμπερό ήλιο που με τόση λαχτάρα αποζητούσα, τον ένωθα πιο κοντά μου από ποτέ.

Και κάποια στιγμή, όταν ήμουν στο κολέγιο, το όνειρό μου έγινε πραγματικότητα: έγινα δεκτή σε ένα πρόγραμμα που με έστειλε να περάσω ένα καλοκαίρι στην Ελλάδα, συμμετέχοντας σε αρχαιολογικές ανασκαφές και ταξιδεύοντας. Το πρώτο πράγμα που έβαλα στη βαλίτσα μου ήταν τα καλοδιατηρημένα μου αντίτυπα της Ιλιάδας και της Οδύσσειας. Δεν έβλεπα την ώρα για το δικό μου ταξίδι στην Ελλάδα.

Και μ' όλη μου αυτή την έξαψη, η Ελλάδα με εξέπληξε για ακόμα μια φορά. Εγώ περίμενα να ερωτευτώ τα αρχαία ερείπια που θα έβλεπα, τους αρχαίους ναούς και τις προτομές του Δία, ωστόσο συνέλαβα τον εαυτό μου να ερωτεύεται τη σύγχρονη Ελλάδα: τους υπέροχους ανθρώπους που γνώρισα, τα φαγητά που απόλαυσα, τη μουσική, τους χορούς, τα τοπία που έκοβαν την ανάσα, τους ήχους της γλώσσας που έφτανε στ' αυτιά μου απίστευτα οικεία, παρόλο που δεν μπορούσα να την καταλάβω. Ένα από τα πράγματα που μου άρεσε αφάνταστα να κάνω ήταν να πηγαίνω στο σουπερμάρκετ και να χρησιμοποιώ τα αρχαία ελληνικά μου για να διαβάζω τα συστατικά των τροφίμων στις συσκευασίες· ή να παίρνω μια εφημερίδα και να προσπαθώ να καταλάβω τι γράφει, από το λεξιλόγιο που είχα μάθει από τον Πλάτωνα.

Δεν υπάρχει η παραμικρή αμφιβολία στο μυαλό μου ότι δεν θα μπορούσα να έχω γράψει αυτό το βιβλίο αν δεν είχα ζήσει εκείνους τους μήνες που πέρασα στην Ελλάδα. Η αρχαία ποίηση δεν ήταν αρκετή: είχα ανάγκη να ξέρω πώς είναι να ξαπλώνεις σε ένα δάσος με λιόδεντρα ή να κολυμπάς στο Αιγαίο. Είχα ανάγκη την Ελλάδα στην πράξη, με όλους τους ήχους της, τις μυρωδιές της και τις γεύσεις της, για να μπορέσω να κάνω τον Αχιλλέα και τον Πάτροκλο να αναβιώσουν.

Όταν έμαθα ότι το βιβλίο μου επρόκειτο να μεταφραστεί στα ελληνικά, πέταξα απ' τη χαρά μου και συγκινήθηκα βαθιά. Πόσο πιο μεγάλη τιμή θα μπορούσε να υπάρξει από το να ξέρω ότι τα λόγια μου επιστρέφουν στα χώματα απ' όπου ξεπήδησαν, στη γλώσσα που θα μιλούσε και ο ίδιος ο Αχιλλέας αν ζούσε στο σήμερα. Προσφέρω αυτή την έκδοση σ' εσάς, με τη μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη και χαρά.

Κεφάλαιο Ένα

Ο ΠΑΤΕΡΑΣ ΜΟΥ ΗΤΑΝ ΒΑΣΙΛΙΑΣ και απόγονος βασιλέων. Ήταν άνθρωπος βραχύσωμος, όπως οι περισσότεροι από εμάς, κι η κοψιά του θύμιζε ταύρο· ήταν όλος πλάτες. Παντρεύτηκε τη μητέρα μου όταν εκείνη ήταν δεκατεσσάρων χρόνων κι αφού είχε ορκιστεί στην ιέρεια ότι μπορούσε να κάνει παιδιά. Ως γάμος συνέφερε, ήταν αποδοτικός: η μητέρα μου ήταν μοναχοπαίδι, και η παρουσία του πατέρα της θα πήγαινε στο σύζυγό της.

Όσπου να γίνει ο γάμος, ο πατέρας μου δεν είχε καταλάβει ότι η μητέρα μου ήταν αγαθή. Ο πατέρας της, με περίσσεια επιμέλεια, την κρατούσε καλυμμένη με πέπλο ως την ώρα της γαμήλιας τελετής, κι ο πατέρας μου το είχε ανεχτεί αυτό αδιαμαρτύρητα. Αν η νύφη ήταν άσχημη, πάντα υπήρχαν δούλες και νεαροί υπηρέτες. Όταν, επιτέλους, της έβγαλαν το πέπλο, λένε πως η μητέρα μου χαμογέλασε. Απ' αυτό κατάλαβαν ότι ήταν στ' αλήθεια ανόητη. Οι νύφες δεν χαμογελούν.

Όταν με ξεγέννησαν, αγόρι, ο πατέρας μου με τράβηξε απότομα απ' την αγκαλιά της και με έβαλε στα χέρια μιας τροφού. Γεμάτη συμπόνια, η μαμή έδωσε στη μητέρα μου ένα μαξιλάρι να κρατήσει, αφού εμένα με είχαν πάρει. Η μητέρα

μου αγκάλιασε το μαξιλάρι. Δεν έδειξε να παρατήρησε ότι είχε γίνει κάποια αλλαγή.

Σύντομα εξελίχτηκα σε σκέτη απογοήτευση: μικροκαμωμένος, λεπτεπίλεπτος. Δεν ήμουν σφιχτοδεμένος. Δεν ήμουν ρωμαλέος και εύρωστος. Δεν μπορούσα να τραγουδήσω. Το καλύτερο που θα μπορούσε να πει κανείς για μένα ήταν ότι δεν ήμουν αρρωστιάρης. Τα κρυολογήματα και οι κράμπες που έπιαναν άλλα παιδιά στην ηλικία μου, εμένα με άφηναν αλώβητο. Το γεγονός βέβαια αυτό έβαλε απλά τον πατέρα μου σε υποψίες. Μήπως το πραγματικό του παιδί το είχε κλέψει κανείς, κι εγώ ήμουν κάποιο άλλο, ξένο, που το αντικατέστησε; Μήπως δεν ήμουν καν άνθρωπος; Με κοίταζε σκυθρωπός, παρατηρώντας με προσεκτικά. Το χέρι μου έτρεμε καθώς ένιωθα πάνω μου το επίμονο βλέμμα του. Και να σου κι η μητέρα μου, να χύνει αργά πάνω της κρασί.

Ήμουν πέντε χρόνων όταν ήρθε η σειρά του πατέρα μου να φιλοξενήσει τους αγώνες. Συγκεντρώθηκαν άντρες ακόμα κι από τη Θεσσαλία και τη Σπάρτη, και οι αποθήκες μας πλούτισαν από το χρυσάφι τους. Εκατό υπηρέτες εργάστηκαν επί είκοσι μέρες για να διαμορφώσουν το στίβο των αγώνων και να τον καθαρίσουν απ' τις πέτρες. Ο πατέρας μου το είχε βάλει σκοπό να διοργανώσει τους καλύτερους και πιο προσεγμένους αγώνες της γενιάς του.

Θυμάμαι πάρα πολύ καλά τους δρομείς, κορμιά καφετιά σαν το καρύδι να γυαλίζουν απ' το λάδι και να απλώνονται στο στίβο κάτω απ' τον ήλιο. Όλοι μαζί, ανάκατα, παντρεμένοι με φαρδιές πλάτες, αμούστακοι νεαροί και αγόρια, με τους μυς να διαγράφονται ολοκάθαρα στις γυμνασμένες γάμπες τους.

Ο ταύρος θυσιάστηκε, κι όλο του το αίμα χύθηκε στο χώμα και μέσα σε σκούρες μπρούντζινες γαβάθες. Οδηγήθηκε στη σφαγή ήρεμα και γαλήνια, κι αυτός ήταν ένας καλός οιωνός για τους αγώνες που θα ξεκινούσαν.

Οι δρομείς συγκεντρώθηκαν μπροστά στην εξέδρα όπου καθόμασταν ο πατέρας μου κι εγώ, ενώ γύρω μας ήταν τα έπαθλα που θα δίναμε στους νικητές. Ανάμεσα σ' αυτά υπήρχαν χρυσά τάσια για κρασί, σφυρήλατοι μπρούντζινοι τρίποδες, δώρατα από ξύλο φλαμουριάς με αιχμές από πολύτιμο σίδηρο. Όμως το πιο πολύτιμο έπαθλο το κρατούσα εγώ στα χέρια μου: ένα στεφάνι από σκουροπράσινα φρεσκοκομμένα φύλλα, που λαμποκοπούσαν έτσι όπως τα έτριβα με τον αντίχειρά μου. Ο πατέρας μου μου το είχε δώσει απρόθυμα. Προσπαθούσε να καθησυχάσει τον εαυτό του: το μόνο που είχα να κάνω ήταν απλώς να το κρατώ.

Τα νεαρότερα αγόρια έτρεχαν πρώτα, και κουνώντας τότε το ένα πόδι και τότε το άλλο πάνω στην άμμο, περίμεναν το νεύμα από τον ιερέα για να ξεκινήσουν. Ήταν πάνω στο πρώτο ξεπέταγμα της νιότης τους, τα λεπτά κόκαλά τους διαγράφονταν κάτω απ' το σφιχτό τους δέρμα. Το μάτι μου πήρε ένα ανοιχτόχρωμο κεφάλι ανάμεσα σε δεκάδες άλλα, μελαχρινά και αναμαλλιασμένα. Έσκυψα προς τα μπρος για να δω. Τα μαλλιά του άστραφταν όπως το μέλι στον ήλιο, κι ανάμεσα τους έλαμπε χρυσάφι – το διακοσμητικό που φορούσαν οι πρίγκιπες.

Ήταν πιο κοντός από τους άλλους, και ακόμη απέπνεε έντονα μια παιδικότητα που οι άλλοι δεν είχαν. Τα μαλλιά του ήταν μακριά και τα είχε δεμένα πίσω με μια δερμάτινη κορδέλα· έλαμπαν πάνω στο σκούρο, γυμνό δέρμα της πλάτης του. Το πρόσωπό του, όταν στράφηκε, ήταν σοβαρό όπως το πρόσωπο ενός άντρα.

Όταν ο ιερέας χτύπησε το έδαφος δίνοντας το έναυσμα, εκείνος προσπέρασε γρήγορα τα βαριά, πλαδαρά σώματα των μεγαλύτερων αγοριών. Κινείτο με ευκολία, οι φτέρνες του σπινθήριζαν με μια ρόδινη λάμψη που θύμιζε γλώσσες που γλείφουν. Νίκησε.

Απέμεινα να κοιτάζω, καθώς ο πατέρας μου πήρε το στεφάνι απ' τα γόνατά μου και τον στεφάνωσε· τα φύλλα φαίνονταν σχεδόν μαύρα πάνω στο φως των μαλλιών του. Ο πατέρας του, ο Πηλέας, ήρθε να τον πάρει χαμογελαστός και περήφανος. Το βασίλειο του Πηλέα ήταν μικρότερο από το δικό μας, όμως κυκλοφορούσαν φήμες ότι η γυναίκα του ήταν θεά κι ότι οι υπήκοοί του τον αγαπούσαν. Ο δικός μου πατέρας παρακολουθούσε τα τεκταινόμενα με φθόνο. Η γυναίκα του ήταν χαζή κι ο γιος του υπερβολικά αργός για να τρέξει ακόμα και με την ομάδα των πιο μικρών στην ηλικία. Στράφηκε προς το μέρος μου.

«Ίδου πώς θα έπρεπε να είναι ένας γιος».

Αισθάνθηκα τα χέρια μου αδειανά χωρίς το στεφάνι. Κοίταξα το βασιλιά Πηλέα να αγκαλιάζει το γιο του. Είδα το αγόρι να πετάει το στεφάνι ψηλά στον αέρα, κι έπειτα να το ξαναπιάνει. Γέλασε, και το πρόσωπό του έλαμψε από το φως της νίκης.

Από εκεί και πέρα, το μόνο που θυμάμαι από την τότε ζωή μου δεν είναι παρά κάποιες σκόρπιες, κατακερματισμένες εικόνες: τον πατέρα μου να κάθεται στο θρόνο του σκυθρωπός, ένα χαριτωμένο αλογάκι που αγαπούσα, τη μητέρα μου στην ακροθαλασσιά, με τα μάτια της στραμμένα στο Αιγαίο. Σ' αυτή ειδικά την τελευταία ανάμνηση, θυμάμαι τον εαυτό μου δίπλα της να πετάω πέτρες, πλινκ, πλινκ, πλινκ, κάνοντάς τες να αναπηδούν πάνω στην επιφάνεια της θάλασσας. Έδειχναν

να της αρέσουν οι ρυτίδες που σχηματίζονταν πάνω στο νερό, που μετά διαλύονταν και η επιφάνεια ξαναγινόταν λεία σαν γυαλί. Ή ίσως, πάλι, να ήταν η ίδια η θάλασσα αυτό που της άρεσε. Στον κρόταφό της θυμάμαι να λάμπει ένα μεγάλο, λευκό, ακανόνιστο σημάδι, η ουλή που είχε απομείνει από τότε που ο πατέρας της την είχε χτυπήσει με τη λαβή ενός σπαθιού. Τα πόδια της να είναι χωμένα στην άμμο, κι εγώ να προσέχω να μην την αναγκάσω να μετακινηθεί, καθώς ψάχνω να βρω πέτρες. Να διαλέγω μια πέτρα και να την εκσφενδονίζω με ορμή, χαρούμενος που ήμουν καλός σ' αυτό. Αυτή είναι η μοναδική ανάμνηση που έχω από τη μητέρα μου, και είναι ανάμνηση τόσο πολύτιμη που είμαι σχεδόν σίγουρος ότι δεν συνέβη στ' αλήθεια αλλά την επινόησα. Σε τελική ανάλυση, ήταν απίθανο να μας είχε επιτρέψει ο πατέρας μου να είμαστε μαζί μονάχοι μας, ο αγαθιάρης γιος και η ακόμα πιο αγαθιάρα σύζυγος. Και πού είμαστε, αλήθεια; Δεν αναγνωρίζω την παραλία, την εικόνα της ακροθαλασσιάς. Τόσο πολλά έχουν συμβεί από τότε.

Κεφάλαιο Δύο

ΜΟΥ ΜΗΝΥΣΑΝ ότι με γύρευε ο βασιλιάς. Θυμάμαι ότι το μισούσα αυτό, το ατέλειωτο περπάτημα στην απέραντη αίθουσα του θρόνου. Σαν έφτασα μπροστά του, γονάτισα πάνω σε πέτρα. Ορισμένοι βασιλείς επιλέγουν να βάζουν χαλάκια σ' εκείνο ακριβώς το σημείο, για να προστατεύονται τα γόνατα των αγγελιαφόρων που είχαν πολλά πράγματα να πουν. Ο πατέρας μου προτίμησε να μη βάλει.

«Η θυγατέρα του βασιλιά Τυνδάρεω είναι επιτέλους έτοιμη για γάμο», είπε.

Το όνομα μου ήταν οικείο. Ο Τυνδάρεως ήταν ο βασιλιάς της Σπάρτης και είχε υπό τον έλεγχό του τεράστιες εκτάσεις στα πιο εύφορα εδάφη του Νότου, κι ο πατέρας μου τα λιμπιζόταν κάτι τέτοια. Είχα ακούσει και για την κόρη του, επίσης, για την οποία φημολογείτο ότι ήταν η ωραιότερη γυναίκα σ' όλα τα βασίλεια. Για τη μητέρα της, τη Λήδα, λεγόταν ότι την είχε αποπλανήσει ο Δίας, ο ίδιος ο βασιλιάς των θεών, μεταμφιεσμένος σε κύκνο. Εννιά μήνες αργότερα, βγήκαν απ' τα σπλάχνα της δύο ζευγάρια διδύμων: η Κλυταιμνήστρα και ο Κάστωρ, παιδιά του θνητού συζύγου της· και η Ελένη με τον Πολυδεύκη, οι λαμπεροί νεοσσοί που προήλθαν από το θεό.

Βέβαια ήταν γνωστό τοις πάσι ότι οι θεοί δεν ήταν ακριβώς αυτό που λέμε καλοί γονείς· ήταν αναμενόμενο, λοιπόν, ότι ο Τυνδάρεως θα τα μεγάλωνε όλα σαν δικά του παιδιά.

Δεν έδειξα κάποια αντίδραση στα νέα που μου είπε ο πατέρας μου. Τέτοια πράγματα δεν σήμαιναν τίποτα για μένα.

Ο πατέρας μου ξερόβηξε δυνατά για να καθαρίσει το λαιμό του, σπάζοντας τη σιγαλιά της αίθουσας. «Καλά θα κάναμε να τη βάλουμε στην οικογένειά μας. Θα πας και θα παρουσιαστείς ως μνηστήρας». Δεν υπήρχε κανένας άλλος μέσα στην τεράστια αίθουσα, κι έτσι μονάχα εκείνος άκουγε τη βαριά, αλαφιασμένη μου ανάσα. Όμως ήμουν αρκετά έξυπνος ώστε να μην εκφράσω με λόγια πόσο άβολα αισθάνθηκα. Ο πατέρας μου ήδη γνώριζε όλα αυτά που θα μπορούσα να πω: ότι ήμουν εννιά χρόνων, άσχημος, μη πολλά υποσχόμενος, ουδέτερος.

Φύγαμε το επόμενο κιόλας πρωί, με τις αποσκευές μας παραφορτωμένες με δώρα και φαγητό για το δρόμο. Μας συνόδευαν στρατιώτες, που φορούσαν την πιο καλή τους αρματωσιά. Από το ταξίδι δεν θυμάμαι και πολλά – ήταν διά ξηράς, μέσα από εσοχές και υπαίθρους που δεν άφηναν καμία εντύπωση. Στην κεφαλή της πομπής, ο πατέρας μου υπαγόρευε συνεχώς οδηγίες σε γραμματείς και αγγελιαφόρους, που βρίσκονταν καβάλα πάνω σε άλογα παντού γύρω μας, όπου κι αν γύριζες να κοιτάξεις. Κοίταξα κάτω, τα δερμάτινα γκέμια, στρώνοντας λιγάκι το πέλος τους με τον αντίχειρά μου. Δεν καταλάβαινα τι δουλειά είχα εκεί. Ήταν κάτι το ακατανόητο, όπως άλλωστε ακατανόητα ήταν και τόσο πολλά απ' αυτά που έκανε ο πατέρας μου. Ο γάιδαρός μου ταλαντεύτηκε, και ταλαντεύτηκε μαζί του κι εγώ, ευτυχής που αυτή η κίνηση με έκανε λιγάκι να ξεχαστώ.

Δεν ήμαστε οι πρώτοι μνηστήρες που κατέφθασαν στο παλάτι του Τυνδάρεω. Οι στάβλοι ήταν γεμάτοι με άλογα και

μουλάρια, καθώς και υπηρέτες που τα περιποιούνταν. Ο πατέρας μου έδειχνε να δυσανασχετεί με τους τύπους και τα τελετουργικά και τα τοιαύτα που μας παρείχαν: τον είδα να τρίβει μηχανικά με το χέρι του την πέτρα της πυροστιάς που υπήρχε μέσα στα διαμερίσματά μας, συνοφρωμένος. Είχα φέρει μαζί μου ένα παιχνίδι, ένα αλογάκι, του οποίου τα πόδια μπορούσαν να κινηθούν. Σήκωσα τη μια του οπλή, μετά την άλλη, και φαντάστηκα ότι είχα ιππεύσει αυτό το αλογάκι αντί για το γαίδαρο. Ένας στρατιώτης με λυπήθηκε και μου πρόσφερε τα ζάρια του. Έριχνα τα ζάρια στο πάτωμα κι αυτά κροτάλιζαν, ώσπου σε μια ζαριά έφερα εξάρες.

Τελικώς, ήρθε μια μέρα που ο πατέρας μου με διέταξε να πλυθώ και να συγυριστώ στην εντέλεια. Με έβαλε να αλλάξω το χιτώνιό μου, και μετά να το αλλάξω πάλι. Υπάκουσα, μολονότι δεν έβλεπα καμία διαφορά ανάμεσα στο βυσσινί με το χρυσό και στο πορφυρό με το χρυσό. Άσε που δεν σκέπαζαν και τα γόνατά μου, που ήταν γεμάτα εξογκώματα. Ο πατέρας μου φάνταζε πανίσχυρος και στιβαρός, με τα μαύρα γένια του να χαράζουν το πρόσωπό του απ' τη μια άκρη ως την άλλη. Το δώρο που επρόκειτο να προσφέρουμε στον Τυνδάρεω ήταν έτοιμο, ένα ολόχρυσο σφυρήλατο τάσι για ανάμειξη κρασιού, όπου πάνω είχε ανάγλυφη παράσταση της ιστορίας της πριγκίπισσας Δανάης. Για να κερδίσει τον έρωτά της, ο Δίας μεταμορφώθηκε σε χρυσαφένιο φως και την έλουσε, κι από την ένωσή τους γεννήθηκε ο Περσέας, ο φονέας της Μέδουσας, ο οποίος, ανάμεσα στους ήρωές μας, ήταν ο μόνος που μπορούσε να παρabweί με τον Ηρακλή. Ο πατέρας μου έβαλε το ολόχρυσο τάσι στα χέρια μου. «Μη μας ντροπιάσεις», είπε.

Κατάλαβα ποια ήταν η κύρια αίθουσα του παλατιού πριν καν τη δω, ακούγοντας τον ήχο από εκατοντάδες φωνές που αντηχούσαν με πάταγο πάνω στους πέτρινους τοίχους, καθώς

και το κροτάλισμα από κύπελλα και πανοπλίες. Οι υπηρέτες είχαν ανοίξει διάπλατα τα παράθυρα για να καταλαγιάσει κάπως ο θόρυβος· είχαν κρεμάσει τάπητες σ' όλους τους τοίχους, πραγματικά πανάκριβους και πολυτελέστατους. Ποτέ πριν δεν είχα ξαναδεί τόσο πολλούς άντρες μαζεμένους. Όχι άντρες, διόρθωσα τον εαυτό μου. Βασιλείς.

Μας κάλεσαν να προχωρήσουμε προς το συμβούλιο και μας έβαλαν να καθίσουμε σε πάγκους επενδεδυμένους με δέρμα αγελάδας. Οι υπηρέτες άρχισαν να μετακινούνται προς τα πίσω και χάθηκαν αργά μέσα στις σκιές. Τα δάχτυλα του πατέρα μου ήταν σφιχτά καρφωμένα στο κολάρο μου, θέλοντας μ' αυτό τον τρόπο να με προειδοποιήσει να μην αρχίσω να κινούμαι νευρικά.

Υπήρχε ένταση μέσα σ' εκείνη την αίθουσα, με τόσο πολλούς πρίγκιπες και ήρωες και βασιλιάδες να ανταγωνίζονται για ένα και μόνο έπαθλο, όμως εμείς ξέραμε πώς να παραστήσουμε τους πολιτισμένους. Ο ένας μετά τον άλλο συστήθηκαν όλοι αυτοί οι νεαροί άντρες, επιδεικνύοντας τα λαμπερά μαλλιά τους, την καλλίγραμμη κορμοστασιά τους και τις φανταχτερές φορεσιές τους. Πολλοί εξ αυτών ήταν γιοί ή εγγονοί θεών. Για όλους είχε γραφτεί κι από ένα άσμα, μπορεί και δύο, ίσως και περισσότερα, που εξιστορούσε τα κατορθώματά τους. Ο Τυνδάρεως τους χαιρέτησε όλους με τη σειρά και δέχτηκε τα δώρα τους, τοποθετώντας τα σε μια στοίβα στο κέντρο της αίθουσας. Κάλεσε τον καθένα τους να μιλήσει και να υποβάλει την πρόταση γάμου του.

Ο πατέρας μου ήταν ο μεγαλύτερος ανάμεσά τους, εξαιρουμένου εκείνου του άντρα που, όταν ήρθε η σειρά του, συστήθηκε ως Φιλοκτήτης. «Σύντροφος του Ηρακλέους», ψιθύρισε ένας άντρας δίπλα μας, με δέος, όπως κατάλαβα. Ο Ηρακλής ήταν ο πιο σπουδαίος από τους ήρωές μας, κι ο Φιλοκτήτης

ήταν ο πιο επιστήθιος φίλος του, ο μοναδικός που ήταν ακόμα εν ζωή. Τα μαλλιά του ήταν γκριζα και τα παχιά του δάχτυλα ήταν όλο νεύρο, με τη ρωμαλέα επιδεξιότητα που χαρακτηρίζει έναν τοξότη. Και πραγματικά, μια στιγμή αργότερα σήκωσε ψηλά στα χέρια του και επέδειξε το μεγαλύτερο τόξο που είχα δει ποτέ στη ζωή μου, από καλογουαλισμένο ξύλο ήμερου ελάτου και λαβή από δέρμα λιονταριού. «Το τόξο του Ηρακλέους», εξήγησε ο Φιλοκτήτης, «που δόθηκε σ' εμένα όταν εκείνος πέθανε». Στα μέρη μας το τόξο το χλευάζαν, χαρακτηρίζοντάς το κοροϊδευτικά ως το όπλο των δειλών. Όμως κανένας δεν μπορούσε να πει ένα τέτοιο πράγμα γι' αυτό το συγκεκριμένο τόξο· η δύναμη που χρειαζόταν και μόνο για να το τεντώσεις μας έκανε όλους να νιώσουμε ταπεινωμένοι.

Ο επόμενος άντρας, με τα μάτια του βαμμένα όπως μιας γυναίκας, είπε το όνομά του. «Ίδομενέας, βασιλιάς της Κρήτης». Ήταν λιπόσαρκος, και τα μακριά μαλλιά του έφταναν ως τη μέση του όταν σηκώθηκε ορθός. Αυτός πρόσφερε ένα δώρο από σπάνιο σίδηρο, έναν διπλό πέλεκυ. «Το σύμβολο του λαού μου». Οι κινήσεις του μου έφεραν στο νου τους χορευτές που άρεσαν στη μητέρα μου.

Κι έπειτα ο Μενέλαος, ο γιος του Ατρέα, που καθόταν πλάι στον ογκώδη και αδέξιο αδερφό του, τον Αγαμέμνονα, που έμοιαζε με αρκούδα. Τα μαλλιά του Μενέλαου ήταν εντυπωσιακά κόκκινα, στο χρώμα του μπρούντζου που σφυρηλατείται στη φωτιά. Το σώμα του ήταν ρωμαλέο, γεροδεμένο και μυώδες, έσφυζε από ζωτικότητα. Το δώρο που πρόσφερε ήταν ένα πολυτελές ύφασμα με όμορφα χρώματα. «Μολονότι η γυναίκα δεν χρειάζεται στολίδια», πρόσθεσε χαμογελώντας. Αυτό ήταν ένα χαριτωμένο λογύδριο. Ευχήθηκα να έβρισκα κι εγώ κάτι τόσο έξυπνο να πω. Εκεί μέσα ήμουν ο μόνος κάτω των είκοσι ετών, και δεν καταγόμεν από θεό. Ίσως ο ξανθομάλλης γιος

του Πηλέα να ήταν ισάξιος με γιο θεού, σκέφτηκα. Όμως ο πατέρας του τον είχε κρατήσει στο σπίτι.

Τόσοι άντρες, ο ένας μετά τον άλλο, και τα ονόματά τους άρχισαν να θολώνουν μέσα στο μυαλό μου. Η προσοχή μου στράφηκε στο βάθρο με τους θρόνους, όπου παρατήρησα για πρώτη φορά τις τρεις γυναίκες που ήταν καλυμμένες με πέπλα και κάθονταν πλάι στον Τυνδάρεω. Το βλέμμα μου καρφώθηκε στο λευκό ύφασμα που κάλυπτε τα πρόσωπά τους, λες και υπήρχε η περίπτωση να μπορούσα να συλλάβω φευγαλέα την εικόνα της γυναίκας που κρυβόταν από πίσω. Ο πατέρας μου ήθελε μία απ' αυτές για γυναίκα μου. Τρία ζευγάρια χέρια, όμορφα στολισμένα με βραχιόλια, αναπαύονταν ήσυχα πάνω στα γόνατά τους. Η μία από τις γυναίκες ήταν ψηλότερη απ' τις άλλες δύο. Μου φάνηκε ότι είδα μια αυθάδικη σκούρα μπούκλα να ξεφεύγει απ' το κάτω μέρος του πέπλου της. Η Ελένη έχει ανοιχτόχρωμα μαλλιά, θυμήθηκα. Ωστε, λοιπόν, αυτή δεν ήταν η Ελένη. Είχα σταματήσει να προσέχω αυτά που έλεγαν οι βασιλείς.

«Καλωσόρισες, Μενόιτιε». Η προσφώνηση του ονόματος του πατέρα μου με ξάφνιασε. Ο Τυνδάρεως κοίταζε προς το μέρος μας. «Λυπάμαι που διαπιστώνω πως η γυναίκα σου πέθανε».

«Η γυναίκα μου ζει, Τυνδάρεω. Ο γιος μου είναι αυτός που ζητάει σήμερα την κόρη σου σε γάμο». Έπεσε μια ησυχία, κι εγώ της παραδόθηκα με ανακούφιση, γιατί τα πρόσωπα που στροβιλίζονταν αδιάκοπα παντού γύρω μου μου είχαν προκαλέσει ίλιγγο.

«Ο γιος σου δεν είναι ακόμη άντρας». Η φωνή του Τυνδάρεω φάνταζε απόμακρη. Δεν μπορούσα να ανιχνεύσω τίποτα μέσα της.

«Δεν χρειάζεται να είναι. Είμαι εγώ αρκετά άντρας και για τους δυο μας». Αυτό ήταν ένα είδος χωρατού που άρεσε πολύ στους λαούς μας, έδειχνε τόλμη και κομπασμό. Ωστόσο δεν γέλασε κανείς.

«Μάλιστα», είπε ο Τυνδάρεως.

Ένιωσα το πέτρινο πάτωμα να μου τρυπάει τα γόνατα, εντούτοις δεν σάλεψα. Ήμουν συνηθισμένος να είμαι γονατιστός. Ποτέ πριν δεν μου είχε προσφέρει χαρά η εξάσκηση στην αίθουσα του θρόνου του πατέρα μου.

Ο πατέρας μου μίλησε ξανά, σπάζοντας τη σιγαλιά. «Άλλοι έχουν φέρει μπρούντζο και κρασί, λάδι και μαλλί. Εγώ κομίζω χρυσό, κι είναι μονάχα ένα μικρό δείγμα απ' αυτό που υπάρχει στις αποθήκες μου». Είχα πλήρη αίσθηση των χεριών μου πάνω στο πανέμορφο τάσι, να αγγίζουν τους ήρωες της ιστορίας: τον Δία να εμφανίζεται λουσμένος απ' το φως του ήλιου, την κατάπληκτη πριγκίπισσα, το σμίξιμό τους.

«Η κόρη μου κι εγώ είμαστε ευγνώμονες που μας έφερες ένα τόσο αξιοσέβαστο δώρο, όσο ασήμαντο κι αν είναι για σένα». Ένα μουρμουρητό εξαπλώθηκε από τους βασιλιάδες. Εδώ υπήρχε προσβολή, την οποία ο πατέρας μου δεν φάνηκε να αντιλήφθηκε. Το δικό μου πρόσωπο, πάντως, αναψοκοκκίνισε.

«Θα έκανα την Ελένη βασίλισσα του παλατιού μου. Διότι η γυναίκα μου, όπως καλώς γνωρίζεις, δεν είναι κατάλληλη για να διοικεί. Τα πλούτη μου υπερτερούν σε σχέση με τα πλούτη όλων αυτών εδώ των νεαρών αντρών, κι οι πράξεις μου μιλούν από μόνες τους».

«Νόμιζα πως μνηστήρας είναι ο γιος σου».

Σήκωσα το βλέμμα για να κοιτάξω την άγνωστη φωνή. Ήταν ένας άντρας που δεν είχε κληθεί ακόμα να μιλήσει. Ήταν ο τελευταίος στη σειρά, καθόταν χαλαρά πάνω στον πάγκο, και τα σγουρά μαλλιά του λαμποκοπούσαν απ' την αντανάκλαση της φωτιάς. Είχε ένα ακανόνιστο σημάδι στο πόδι του, μια βαθιά ουλή από ράμματα πάνω στη σκουροκάστανη σάρκα του, από τη φτέρνα ως το γόνατο, που σκέπαζε τους μυς

της γάμπας του και χανόταν στη σκιά κάτω απ' το χιτώνα του. Έμοιαζε να έχει γίνει από μαχαίρι, φαντάστηκε, ή κάτι τέτοιο τέλος πάντων, κάτι που να μπορούσε να σχίσει προς τα πάνω και να αφήσει μια αίσθηση γλυκού πόνου, τόσο γλυκού που να έρχεται σε ευθεία αντίθεση με τη ζημιά που προφανώς έχει προκαλέσει.

Ο πατέρας μου θύμωσε. «Γιε του Λαέρτη, δεν θυμάμαι να σου απηύθυνα το λόγο».

Ο άντρας χαμογέλασε. «Κανένας δεν μου τον απηύθυνε. Τον πήρα μόνος μου. Όμως δεν χρειάζεται να σε ανησυχί η παρέμβασή μου. Δεν έχω κανένα ίδιον συμφέρον πάνω στο ζήτημα. Μιλώ ως απλός παρατηρητής». Το μάτι μου έπιασε μια ανεπαίσθητη κίνηση πάνω στο βάθρο. Μία από τις πεπλοφόρες γυναίκες είχε αναδευτεί ελαφρά.

«Τι εννοεί αυτός;» Ο πατέρας μου είχε συνοφρωθεί. «Αν δεν βρίσκεται εδώ για την Ελένη, τότε ποιος ο λόγος; Ας πάει πίσω στα βράχια του και στα κατσίκια του».

Ο άντρας ανασήκωσε τα φρύδια του αλλά δεν είπε τίποτα.

Μα κι ο Τυνδάρεως μίλησε ήρεμα. «Αν είναι ο γιος σου αυτός που προορίζεται για μνηστήρας, όπως λες, τότε άφησέ τον να παρουσιάσει τον εαυτό του».

Ακόμα κι εγώ κατάλαβα ότι είχε έρθει η σειρά μου να μιλήσω. «Είμαι ο Πάτροκλος, γιος του Μενόιτιου». Η φωνή μου ακούστηκε διαπεραστικά τσιριχτή· γρατζούνιζε αυτιά, λόγω της αχρηστίας. «Βρίσκομαι εδώ ως μνηστήρας για την Ελένη. Ο πατέρας μου είναι βασιλιάς και απόγονος βασιλέων». Δεν είχα τίποτ' άλλο να πω. Ο πατέρας μου δεν με είχε δασκαλέψει σχετικά· δεν του είχε περάσει, φαίνεται, απ' το μυαλό ότι ο Τυνδάρεως θα μου ζητούσε να μιλήσω. Σηκώθηκα και πήγα το τάσι στη στοίβα με τα δώρα, και το τοποθέτησα με προσοχή ώστε να μην γκρεμιστεί. Στράφηκα και γύρισα πίσω στον

πάγκο μου. Δεν είχα ντροπιαστεί, παθαίνοντας κανένα τρέμουλο ή σκοντάφτοντας πουθενά, και τα λόγια που είπα δεν ήταν γελοία. Παρ' όλ' αυτά, το πρόσωπό μου έκαιγε από ντροπή. Ήμουν σίγουρος για το πώς φαινόμενουν σ' εκείνους τους άντρες.

Σύντομα η παρουσίασή μου ξεχάστηκε, και ακολούθησαν άλλοι μνηστήρες. Ο άντρας που έπεσε στα γόνατα εκείνη ακριβώς τη στιγμή ήταν πελώριος, τουλάχιστον δύο κεφάλια ψηλότερος απ' τον πατέρα μου, κι επιπλέον ήταν και εύσωμος. Από πίσω του, δυο υπηρέτες κουβαλούσαν με κόπο μια τεράστια ασπίδα. Έδειχνε να πηγαίνει μαζί του σαν κομμάτι της πανοπλίας του, ξεκινούσε απ' τις φτέρνες του κι έφτανε ως το στέμμα στο κεφάλι του· δεν υπήρχε περίπτωση να μπορούσε ένας κοινός άνθρωπος να κατέχει μια τέτοια ασπίδα. Και δεν ήταν διακοσμητική: σκαψίματα και χτυπήματα πάνω της ήταν οι αδιάψευστοι μάρτυρες των μαχών που είχε γνωρίσει. Αυτός ο γίγαντας είπε πως ήταν ο Αίας, ο γιος του Τελαμώνα. Τα λόγια του ήταν λίγα και σταράτα, διατεινόμενος ότι είχε καταγωγή από τον Δία και επισημαίνοντας ότι ο θηριώδης όγκος του ήταν η απόδειξη ότι το μήλο είχε πέσει κάτω απ' τη μηλιά, εν προκειμένω απ' τον προπάππο του. Το δικό του δώρο ήταν ένα δόρυ από ευλύγιστο ξύλο με πολύ όμορφο κόψιμο. Η σφυρήλατη αιχμή του άστραψε στο φως των δαυλών.

Επιτέλους, είχε έρθει η σειρά του άντρα με το σημάδι να μιλήσει. «Λοιπόν, γιε του Λαέρτη;» Ο Τυνδάρεως άλλαξε θέση στο κάθισμά του ώστε να τον κοιτάζει καταπρόσωπο. «Τι έχει να πει ένας απλός, ανυστερόβουλος παρατηρητής πάνω στα τεκταινόμενα;»

Ο άντρας έγειρε προς τα πίσω. «Πολύ θα ήθελα να ξέρω με ποιο τρόπο σκοπεύεις να αποτρέψεις τους ηττημένους απ' το να σου κηρύξουν τον πόλεμο. Ή από το να κηρύξουν τον πόλεμο

στον τυχερό μέλλοντα σύζυγο της Ελένης. Βλέπω μισή ντουζίνα άντρες εδώ μέσα έτοιμους να φάνε ο ένας τον άλλο».

«Φαίνεσαι να το διασκεδάζεις».

Ο άντρας ανασήκωσε τους ώμους. «Η απερισκεψία των ανθρώπων είναι αυτό που με διασκεδάζει».

«Ο γιος του Λαέρτη μας χλευάζει!» Αυτός που μίλησε ήταν ο άντρας με τον θηριώδη όγκο, ο Αίας, που η σφιγμένη του γροθιά ήταν τόσο μεγάλη όσο το κεφάλι μου.

«Γιε του Τελαμώννα, ποσώς».

«Τότε τι κάνεις, Οδυσσέα; Για μια φορά πες επιτέλους αυτό που θέλεις να πεις, καθαρά και ξάστερα». Η φωνή του Τυνδάρεω ήταν στ' αλήθεια τραχιά.

Ο Οδυσσέας ανασήκωσε ξανά τους ώμους του. «Ήταν επικίνδυνο όλο αυτό, παρά τους θησαυρούς και την τιμή που αποκόμισες. Ο καθένας απ' όλους αυτούς εδώ τους άντρες είναι αξιόλογος και το ξέρει. Δεν γίνεται να τους ξεφορτωθείς τόσο εύκολα».

«Όλα αυτά μου τα έχεις πει και κατ' ιδίαν».

Δίπλα μου ο πατέρας μου σφίχτηκε. *Συνωμοσία*. Δεν ήταν ο μόνος μέσα σ' εκείνη την αίθουσα που φαινόταν να έχει θυμώσει.

«Ορθώς λέγεις. Όμως τώρα σου προσφέρω μια λύση». Σήκωσε ψηλά και επέδειξε τα χέρια του, αδειανά. «Δεν έχω φέρει κανένα δώρο και δεν ζητώ να παντρευτώ την Ελένη. Είμαι βασιλιάς, όπως είπαν, σε βράχια και σε κατσίκια. Εις ανταπόδοσιν για τη λύση που σου προσφέρω, ζητώ από εσένα το έπαθλο που σου έχω ήδη κατονομάσει».

«Δώσε μου εσύ τη λύση που λες και θα το έχεις». Να την πάλι, εκείνη η αμυδρή κίνηση πάνω στο βάθρο. Το χέρι μιας απ' τις γυναίκες συσπάστηκε νευρικά κι ακούμπησε πάνω στο φόρεμα της πλαϊνής της.